

РЕЦЕНЗИЯ

**за дисертационния труд на Олег Будиониев Александров
„Типични грешки при усвояването на словоредата на
второстепенните части на немското изречение от
български обучавани”**

Научна специалност „Германски езици (немски език)»

Научна област 2.1. Филология

Получената информация ми дава основание да съм сигурна, че във връзка с обявената защита са спазени процедурните правила и изисквания, посочени в Закона за развитието на академичния състав в Република България, както и в Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности.

Дисертантът Олег Александров е завършил специалност «Скандинавистика» в СУ «Св. Климент Охридски» и магистратура «Език, Култура, Превод» към същата специалност. В периода 2018-2019 г. след успешно следдипломно обучение в СУ той получава квалификацията «Учител по немски език».

Разнообразна е неговата педагогическа дейност: в 19. средно училище «Елин Пелин» преподава норвежки и немски език, в НБУ и в СУ преподава «Увод в норвежкия език». Участвал е също така в международни курсове и семинари. В обширната биографична справка се отбелязва и преводаческата му дейност.

Представеният дисертационен труд обхваща 261 стр. и се състои от 5 части. Последната, пета, част съдържа заключение, приложения и библиография. Втора, трета и четвърта част завършват с обобщение. В уводната част се обосновава актуалността на темата, а целта на изследването е да се представят актуални данни за честотата на различните морфосинтактични грешки, тъй като познаването на проблема и направените изводи биха могли да допринесат за подобро качество на обучението по немски език, като целенасочено се работи върху преодоляването на често срещаните грешки.

Обект на представеното изследване е реален езиков продукт, резултат от задачи за писмени упражнения като задължителен елемент от обучението по немски език. Изследването се базира на общо 601 писмени работи по немски език на различни теми от учебното съдържание, зададени за домашна, контролна, класна или курсова работа. Анализът на ученическите и студентските писмени работи и ексцерпирането на грешки от тях започва в началото на учебната 2017 – 2018 година и завършва през януари на учебната 2019 – 2020 година. Обхванати са обучавани на различни нива по Общата европейска референтна езикова рамка – от А2 до В2 включително.

Изследваните писмени работи обхващат съдържащите се в учебните програми по немски език за съответното ниво съчинения: лично писмо или мейл, официално писмо, съчинение, коментар, статия в блог, автобиография, есе - обем 170 – 190 думи за осмокласници и деветокласници.

Основните методи, използвани в труда са синхронен количествен и качествен анализ на примери от корпуса, както и статистическия метод при обработката на езиковите данни. Частично се прилагат и елементи на описателния метод /интерпретация, описание/. На базата на отделни примери се търсят общи закономерности в рамките на група от второстепенни части на изречението.

Теоретичната част на труда, озаглавена «Състояние на научната дискусия» по темата на дисертацията представя задълбочено и изчерпателно автори на компаративистични изследвания и анализи на грешките на изучаващите немски език като чужд език. Тук авторът на дисертационния труд насочва вниманието върху негативния пренос на езикови структури от родния език върху целевия – интерференция във връзка с рода на съществителните и словореда при различни видове изречения. Няма да се спирам подробно на анализите в отделните глави, а ще отбележа само някои от безспорните достойнства на работата, които мотивират и моята оценка за нея.

Олег Александров показва много добрата си подготовка като специалист в областта на немския синтаксис и методиката на преподаване на чужд език. Той не само познава теоретичните изследвания по конкретната тема. Анализите на конкретните примери и уменията за обобщения демонстрират убедително възможностите му като изследовател на немския език.

Изследваният проблем и предложените от автора решения го превръщат в ценно помагало с конкретно практическо приложение. Въз основа на резултатите биха могли да се формулират правила за процеса на чуждоезиковото обучение.

В V. част Заключение на дисертационния труд се представят изводите от изследването.

1. Основните подходи в приложната лингвистика към грешките при опит за речеви продукт на чужд език са контрастивният анализ и впоследствие изместилият го анализ на грешките.
2. Контрастивният анализ изхожда от сравнението на две езикови системи и предсказва областите, в които обучаваните могат да допуснат грешки, докато анализът на грешки изхожда от вече допуснати грешки на обучаваните и може да се изследват причините за тях.

3. Анализът на грешките не се занимава със строго теоретични въпроси както контрастивният анализ.
4. При анализа на грешките се вземат под внимание не само изводите от теоретичната лингвистика, но и влиянието на редица фактори/вкл. и екстралингвистични/, които са обект на изследване на други научни дисциплини.
5. Потенциал за словоредна интерференция между български и немски език съществува при допълненията, обстоятелствените пояснения и несъгласуваните определения. Тук също така трябва да се обърне внимание на позицията на несъгласуваното /предложно/определение, което в зависимост от мястото си в изречението може да функционира и като обстоятелствено пояснение: *Das Haus am Meer (Kontaktstellung)...* *Das Haus ist am Meer(Distanzstellung)*.

При обсъждане на подобни разработки естествено възникват въпроси и препоръки.

Бих попитала автора във връзка с различните схващания и наименования за определението как той би го определил: като самостоятелна или несамостоятелна част на изречението?

От цитираните на различни източници е видно, че Олег Александров е проучил основно теоретичната литература, но липсва неговото мнение- съгласие или критично отношение към изразените становища.

Бих препоръчала на автора и по-задълбочено занимание с теорията за валентността на глагола, така важен за структурата на немското изречение. Има значими автори, които би трябвало да намерят място в дисертационния труд. Във връзка с темата на дисертацията бих искала да обърна внимание на определена група глаголи с определена семантика, при които обстоятелственото пояснение е облигаторна /задължителна/ част на изречението.

На стр.59 се споменава група глаголи с две допълнения във винителен падеж, но според по-нови разработки само *lehren u kosten* се считат за глаголи с две допълнения във винителен падеж.

За по-голяма яснота и разбиране бих препоръчала в някои части на изложението да се приведат примери: стр.55, 60, 77. На стр.70 може да се даде пример за позиционирането на по-тежки фрази в края на изречението (*Das Gesetz der wachsenden Glieder*).

Във връзка със словоредата на второстепенните части на изречението мисля, че би трябвало да се спомене и тенденцията, която вече е правило в определени случаи да се нарушава вербалната рамка (*Ausklammerung*) и да се позиционират определени части на изречение извън нея.

Авторефератът отразява адекватно съдържанието на дисертационния труд с изключение на *Приноси*, които липсват в труда.

Във връзка с темата на дисертацията са представени 6 публикации. Една от тях *Трудности при превода на норвежки текстове, породени от плурицентризма на норвежкия език* се отнася до проблеми на превода. След направения преглед на дисертационния труд и научните статии бих искала да отбележа задълбочената подготовка и многостранни интереси на маг. Олег Александров като специалист в областта на немския език и методиката на преподаване. Той не само познава теоретичните изследвания, а и учебните помагала на различни издателства за преподаване и изучаване на немски език. Анализите на конкретните примери и умението за обобщения демонстрират убедително неговата подготовка.

Предложеният дисертационен труд представлява принос в областта на синтаксиса на немския език, а изводите и резултатите биха могли да се използват за целите на преподаването на немския език като чужд. Тук бих попитала автора за кои още неизследвани проблеми биха стимулирали резултатите от предложения дисертационен труд?

Въз основа на всичко казано дотук предлагам на уважаемото научно жури да насочи дисертационния труд на Олег Будьониев Александров за защита за придобиване на образователната и научна степен „доктор”.

София, 09.11.2021

Проф. д-р Антония Бучуковска

GUTACHTEN

über die Dissertation von Oleg Budjoniew Alexandrow „Typische Fehler beim Erlernen der Wortstellung der untergeordneten Satzglieder des deutschen Satzes“ bei Deutsch lernenden Bulgaren

Wissenschaftlicher Fachbereich „Germanische Sprachen (Deutsch)
Wissenschaftliche Fachrichtung 2.1. Philologie

Die von mir erhaltene Information gibt mir die Sicherheit, dass im Zusammenhang mit der angekündigten Verteidigung die Verfahrensregeln, eingehalten sind.

Der Kandidat Oleg Alexandrow hat Skandinavistik an der Universität in Sofia studiert und erfolgreich abgeschlossen, auch die Magistratur „Sprache, Kultur, Übersetzung“ zu der gleichen Fachrichtung absolviert. In der Zeitperiode 2018 /2019, nach postgraduaem Studium, hat er die Qualifikation „Deutschlehrer“ erworben. Die pädagogische Tätigkeit von Oleg Alexandrow ist mannigfaltig. Er unterrichtet Deutsch und Norwegisch am Gymnasium der 19. allgemeibildenden Schule „Elin Pelin“, ander NBU und an der Universität Sofia „Einführung ins Norwegische. Er war an internationalen Kursen und Seminaren beteiligt. In den Unterlagen ist auch seine Tätigkeit als Übersetzer zu lesen.

Die Dissertation umfasst 261 Seiten und besteht aus 5 Teilen. Der letzte Teil enthält Schlussfolgerungen, Anlagen und Bibliographie. Der zweite, dritte und vierte Teil enden mit Zusammenfassung. In der Einführung wird die Aktualität des Themas begründet und das Ziel der Dissertation besteht darin, aktuelle Angaben für die Häufigkeit der verschiedenen morphosyntaktische Fehler zu zeigen, weil die Klärung des Problems und die Schlußfolgerungen zu einer besseren Qualität des Deutschunterrichts beitragen können´.

Das Objekt dieser Untersuchung ist ein reales Sprachprodukt, ein Ergebnis der Aufgaben für schriftliche Übungen, die ein obligatorisches Element des Deutschunterrichts sind. Diese Forschungsarbeit basiert auf insgesamt 601 aufgegebenen schriftlichen Arbeiten zu verschiedenen Themen aus dem Unterrichtsprogramm in deutscher Sprache wie z.B. Haus-, Kontroll-, Klassen- fder Kursarbeit. Die Die Analyse der schriftlichen Arbeiten von Schülern und Studenten beginnt Anfang 2017- 2018 und endet im Januar 2019-2020. Verschiedene Stufen sind dem allgemeinen europäischen Sprachrahmen zufolge umfaßt – von A2 bis B2 einschließlich. Die untersuchten schriftlichen Arbeiten enthalten Aufsätze für das entsprechende Sprachniveau: E-Mail, offiziellen Brief, Aufsatz, Kommentar, Artikel, tabelarischen Lebenslauf, Essay – Wortzahl 170 – 190 für Acht- und Neunklässler.

Der theoretische Teil der Dissertation unter dem Titel „Zustand der wissenschaftlichen Diskussion“ im Zusammenhang mit dem Thema der Dissertation stellt ausführlich Autoren von komparativen Untersuchungen und

Analysen der Fehler der Deutsch Lernenden. Hier richtet der Autor die Aufmerksamkeit auf die negative Übertragung von Strukturen der Muttersprache in die Zielsprache – Interferenz : Genus der Substantive und Wortfolge in den verschiedenen Sätzen. Die Analysen in den einzelnen Kapiteln werde ich nicht ausführlich behandeln. Ich möchte nur einige positive Eigenschaften der Dissertation hervorheben, die meine Beurteilung darüber motivieren.

Oleg Alexandrow beweist seine gute Vorbereitung auf dem Gebiet der deutschen Syntax. Er kennt nicht nur die theoretischen wissenschaftlichen Forschungsarbeiten. Die Analysen und die konkreten Beispiele zeigen seine Fähigkeit als Erforscher der deutschen Sprache.

Das untersuchte Problem und die vom Autor vorgeschlagenen Lösungen können im Unterricht angewendet werden.

Der fünfte Teil stellt die Schlußfolgerungen dar. Die wichtigsten Methoden in bezug auf die Fehler in der angewandten Linguistik sind die kontrastive Analyse und später die Analyse der Fehler.

Bei der kontrastiven Analyse werden zwei Sprachsysteme verglichen und dadurch können Fehler vermutet werden. Die Analyse geht von Fehlern aus, die schon gemacht sind. Die Ursachen dafür können erforscht werden.

Die Analyse der Fehler behandelt nicht theoretische Probleme. Dabei wird der Einfluss von anderen Faktoren beachtet – z. B. extralinguistischen, die Gegenstand anderer wissenschaftlicher Fächer sind.

Bei der Besprechung ähnlicher Untersuchungen entstehen Fragen und Empfehlungen.

Ich würde den Autor fragen: Was für ein Satzglied ist das Attribut? Abhängiges oder unabhängiges Satzglied.

Der Autor zitiert verschiedene Linguisten aber seine eigene Meinung kommt nicht zum Ausdruck. Ist er einverstanden mit den zitierten Auffassungen oder nicht?

Ich würde Oleg Alexandrow eine ausführlichere Beschäftigung mit der Valenztheorie und zwar mit der Valenz des Verbs, das so wichtig für die Struktur des deutschen Satzes ist, empfehlen. Es gab und es gibt bedeutende Autoren, die erwähnt werden sollten. Im Zusammenhang mit dem Thema der Dissertation möchte ich betonen, dass es eine Gruppe von Verben mit bestimmter Semantik gibt, bei denen das Adverbial semantisch und syntaktisch für die Struktur des Satzes obligatorisch ist.

Wegen der Klarheit und des leichteren Verständnisses schlage ich vor, dass Beispiele angeführt werden (S. 55, 60 77). Auch auf Seite 70 kann durch ein Beispiel für die Position einer umfangreicheren Wortgruppe am Ende des Satzes **das Gesetz der wachsenden Glieder** verdeutlicht werden.

Im Zusammenhang mit der Wortfolge im Satz wäre es angebracht, dass die Tendenz der **Ausklammerung** erwähnt wird.

Das Autoreferat drückt adäquat den Inhalt der Dissertation aus- mit Ausnahme von **Beiträgen**, die in der Dissertation nicht vorhanden sind. Im Zusammenhang mit der Problematik gibt es 6 Publikationen. Eine davon unter dem Titel „**Schwierigkeiten bei der Übersetzung norwegischer Texte, die auf den Plurizentrismus der norwegischen Sprache zurückzuführen sind**“.

Hier möchte ich die wissenschaftliche Vorbereitung und die vielseitigen Interessen von Oleg Alexandrow auf dem Gebiet der deutschen Sprache und der Unterrichtsmethodik betonen. Er kennt sich nicht nur in den theoretischen Forschungsergebnissen aus, er ist über die verschiedenen Auflagen zum Erlernen und Studium der deutschen Sprache gut informiert.

Die vorgelegte Dissertaion leistet einen Beitrag zu der Syntax der deutschen Sprache und die Ergebnisse der Untersuchung könnten im Deutschunterricht angewendet werden. An dieser Stelle würde ich die Frage stellen: Welche unerforschten Probleme würde der Autor zukünftig untersuchen?

Aufgrund des Gesagten würde ich der wissenschaftlichen Juri vorschlagen, Oleg Budjoniew Alexandrow den akademischen Grad „**doktor**“ zu verleihen .

Sofia, den 11.11.2021

Prof.Dr.Antonia Boutchoukovska